

[PROJEKT]

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Kraszewice
na lata 2016-2023

1.	Wprowadzenie.....	4
2.	Podstawy prawne.....	4
3.	Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala potrzeb rewitalizacyjnych.....	5
3.1.	Podstawowe informacje	5
3.2.	Analiza sfery społecznej.....	6
3.2.1.	Demografia	6
3.2.2.	Bezpieczeństwo	10
3.2.3.	Szkolnictwo i edukacja.....	11
3.2.4.	Rynek pracy	13
3.2.5.	Pomoc społeczna	15
2.3.	Analiza sfery przestrzenno- funkcjonalnej.....	16
2.3.1.	Struktura użytkowania gruntów	16
2.3.2.	Infrastruktura techniczna	16
3.3.	Analiza sfery gospodarczej.....	17
3.4.	Analiza sfery technicznej	19
3.4.1.	Sieć elektroenergetyczna.....	19
3.4.2.	Gazownictwo	19
3.4.3.	Sieć wodociągowa	19
3.5.	Analiza sfery środowiskowej.....	19
4.	Wyznaczenie obszarów zdegradowanych.....	23
4.1.	Sfera społeczna.....	23
4.2.	Sfera gospodarcza.....	24
4.3.	Sfera środowiskowa.....	25
4.3.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	26
4.5.	Sfera techniczna.....	27
4.5.	Podsumowanie delimitacji	28
5.	Wizja i cele programu rewitalizacji Gminy Kraszewice	29
5.1	Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	29
5.2.	Cele programu rewitalizacji	29
6.	Lista planowanych projektów	30
6.1.	Projekty społeczne.....	30
6.2.	Projekty inwestycyjne.....	34
7.	Projekty uzupełniające	37
8.	Indykatywne ramy finansowe.....	38

9. System wdrażania programu rewitalizacji	39
10. System monitoringu i oceny skuteczności działań.....	40
11. Mechanizmy zapewnienie komplementarności	43
11.1. Komplementarność przestrzenna.....	44
11.2. Komplementarność problemowa	44
11.3. Komplementarność proceduralno- instytucjonalna	45
11.4. Komplementarność międzyokresowa	45
11.5. Komplementarność źródeł finansowania	46
12. Powiązania programu rewitalizacji z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	46
12.1. Poziom regionalny	47
12.2. Poziom lokalny.....	51
13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	53
14. Spis tabel, rysunków i wykresów	56

1. Wprowadzenie

Rewitalizacja to proces przemian służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, którego realizacja odbywa się poprzez przedsięwzięcia kompleksowe i zintegrowane, uwzględniające istotne aspekty w sferach społecznej, funkcjonalno- przestrzennej, gospodarczej oraz środowiskowej. Rewitalizacja jest procesem wieloletnim, skoncentrowanym terytorialnie, inicjowanym i sterowanym przez Jednostki Samorządu Terytorialnego, prowadzonym w ścisłej współpracy z lokalną społecznością i na jej rzecz.

Działania na rzecz wprowadzania, koordynowania i monitorowania rewitalizacji muszą być prowadzone w sposób jasny i kompleksowy. Instrumentem pozwalającym prowadzić ją w ten sposób będzie niniejszy Program Rewitalizacji dla Gminy Kraszewice.

Przy tworzeniu niniejszego dokumentu dokonano:

- diagnozy stanu Gminy Kraszewice, obejmującej zagadnienia związane ze sferą społeczną, gospodarczą, środowiskową i techniczną- wyznaczenia obszarów, które najpilniej potrzebują działań rewitalizacyjnych
- określenie celów strategicznych i wizji gminy po przeprowadzeniu rewitalizacji
- przedstawienia projektów działań, które będą realizowane w obszarach wsparcia
- określenia mechanizmów zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami oraz pomiędzy poszczególnymi podmiotami rewitalizacji i funduszami na terenie rewitalizowanym
- określenia sposobu wdrażania, monitorowania i oceny działań rewitalizacyjnych.

2. Podstawy prawne

Podstawą prawną przygotowania programu rewitalizacji Gminy Kraszewice są *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* (Warszawa, 2 sierpnia 2016 r., MR/H 2014-2020/20(2)08/2016).

Dokument wskazany powyżej stanowi fundament opracowania programu rewitalizacji, który łączy w sobie zasady podejścia zintegrowanego w zakresie rozwiązywania problemów społeczności lokalnej. Dodatkowo ramy prawne przedmiotowego dokumentu wyznaczają także:

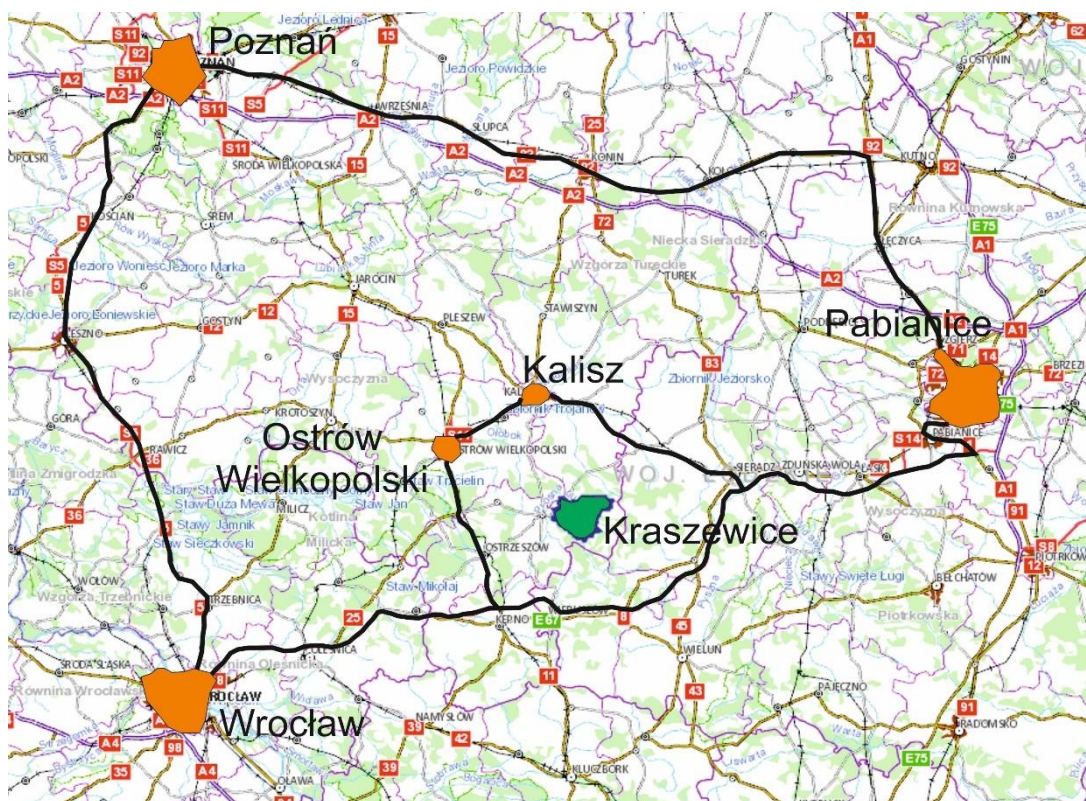
- Rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku,
- Umowa Partnerstwa przyjęta przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 roku.

Wyznaczony w niniejszym dokumencie obszar rewitalizacji cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji obejmuje teren gminy nie większy niż 20% jej powierzchni i nie więcej niż 30% mieszkańców.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala potrzeb rewitalizacyjnych

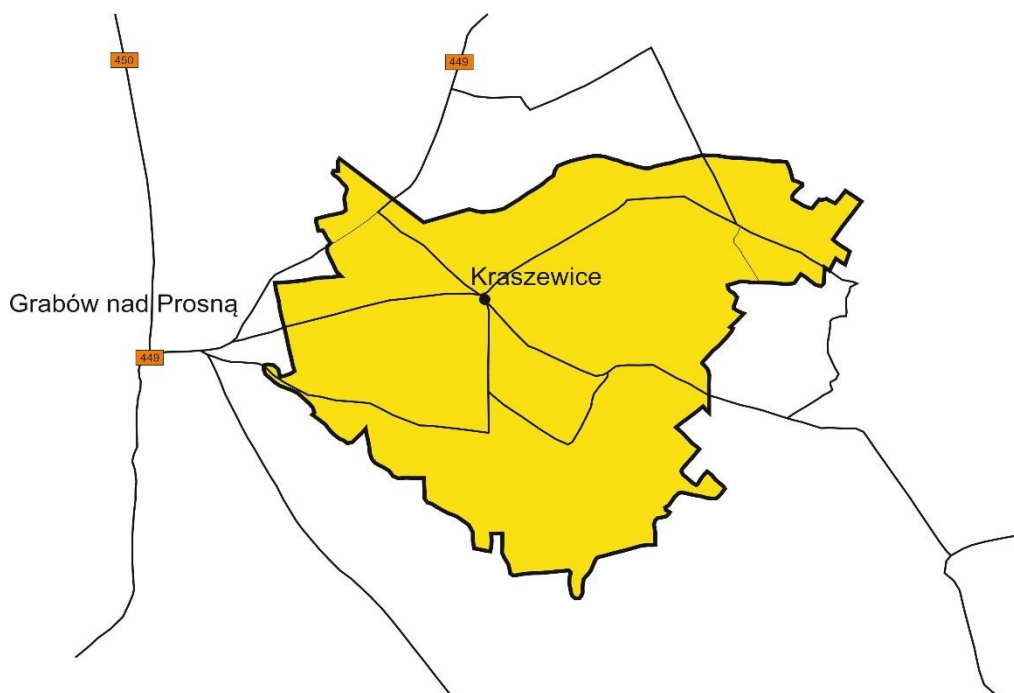
3.1. Podstawowe informacje

Gmina Kraszewice położona jest w południowo- wschodniej części województwa wielkopolskiego. Pod względem terytorialnym należy do powiatu ostrzeszowskiego i graniczy z następującymi gminami: Brzeziny, Czajków, Grabów nad Prosną i Sieroszewice.

Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Kraszewice

(Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy z geoportal.gov.pl)

Rysunek 2. Gmina Kraszewice

(Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy z geoportal.gov.pl)

Gmina administracyjnie dzieli się na 11 sołectw. Kraszewice leżą w centralnej części gminy. Jest to główny ośrodek życia gospodarczego, administracyjnego oraz kulturalnego gminy. Tu znajduje się siedziba gminy oraz ośrodki i instytucje zajmujące się obsługą mieszkańców. Urząd Gminy znajduje się przy ul. Wieluńskiej 53.

Gmina Kraszewice jest gminą wiejską o powierzchni 7511 ha, w tym 34% zajmują lasy, 59% użytki rolne, wody 2,5% oraz 0,9% nieużytki. Dlatego też przeważającą funkcją jest rolnictwo. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 6,67 ha. Działalność rolnicza oparta jest o gospodarstwa indywidualne.

Powierzchnia gminy stanowi 10% obszaru powiatu oraz 0,3% obszaru województwa wielkopolskiego.

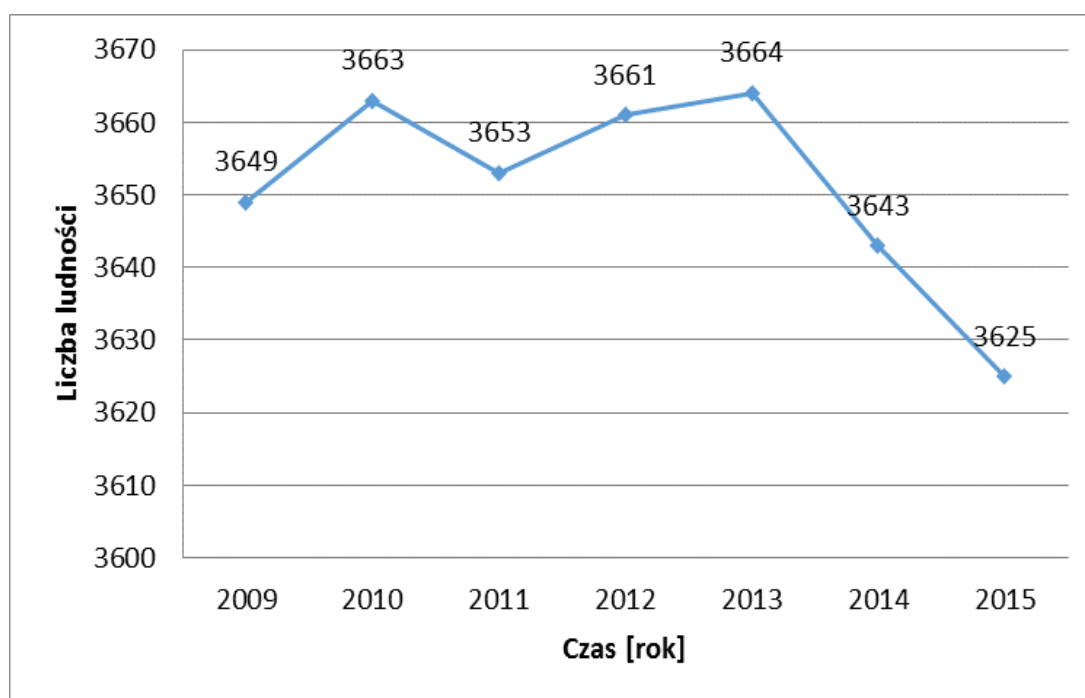
3.2. Analiza sfery społecznej

3.2.1. Demografia

Gmina Kraszewice ma 3653 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 4,8% powiatu. Gęstość zaludnienia wynosi 48 osób/km² i jest znacznie mniejsza od gęstości zaludnienia w powiecie ostrzeszowskim (72 osób/km²).

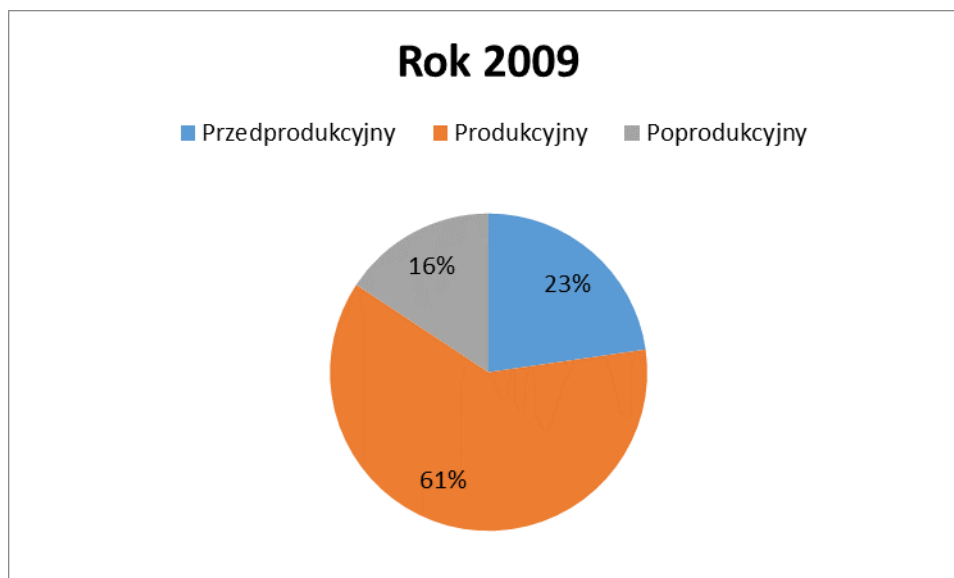
Przedstawiony poniżej wykres obrazuje jak kształtowała się liczba ludności w gminie na przestrzeni lat 2009- 2015. Widoczny jest fakt, iż Gmina Kraszewice od 2013r. odnotowuje znaczny spadek liczby mieszkańców do 2015 roku. Przez 2 lata ilość ta zmniejszyła się o 2 punkty procentowe.

Gmina Kraszewice ma 3653 mieszkańców, z czego 49,9% stanowią mężczyźni, a 50,1% kobiety. Średni wiek mieszkańców wynosi 37,4 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy Gminy Kraszewice w roku 2015 zawarli 19 małżeństw, co odpowiada 5,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie większa ilość od wartości dla województwa wielkopolskiego i większa od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 29,4% mieszkańców Gminy Kraszewice jest stanu wolnego, 58,5% żyje w małżeństwie, 2,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,3% to wdowy/ wdowcy.

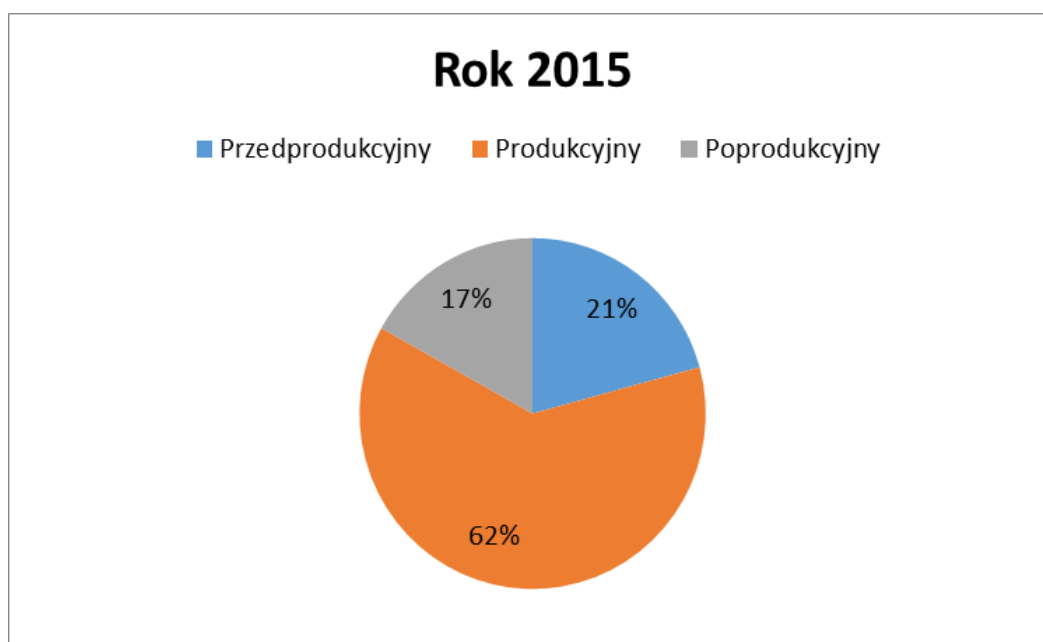
Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kraszewice w latach 2009-2015

(Źródło: GUS/USC w Kraszewicach)

Wykres 2. Struktura ludności Gminy Kraszewice- podział na funkcjonalne grupy wieku (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) w 2009 roku

(Źródło: GUS)

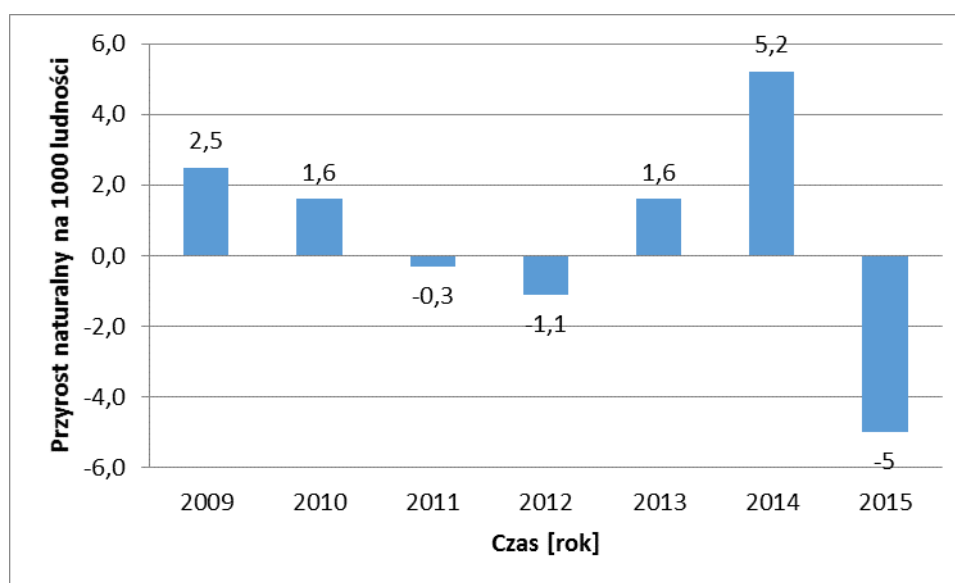

Wykres 3. Struktura ludności Gminy Kraszewice- podział na funkcjonalne grupy wieku (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) w 2015 roku

(Źródło: GUS)

Powyższe wykresy wskazują wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w 2015 roku w stosunku do 2009 roku oraz spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Przedstawione dane uwypuklają problem powolnego starzenia się społeczeństwa w Gminie Kraszewice. Przy wzrastającej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym oraz silnej migracji osób młodych istnieje zagrożenie znacznego starzenia się społeczeństwa w okresie najbliższych 15 lat.

Na poniższym wykresie przedstawiono wartości przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców Gminy Kraszewice na przestrzeni lat 2009- 2015. Wskaźnik ten w roku 2015 osiągnął bardzo niską wartość, aż -5 na 1000 mieszkańców. Ma to z pewnością negatywny wpływ na zmiany liczby mieszkańców Gminy Kraszewice. W 2014 roku przyrost naturalny w gminie osiągnął wartość najwyższą: 5,2. W 2015 roku urodziło się 27 dzieci, w tym 44,4% dziewczynek i 55,6% chłopców.

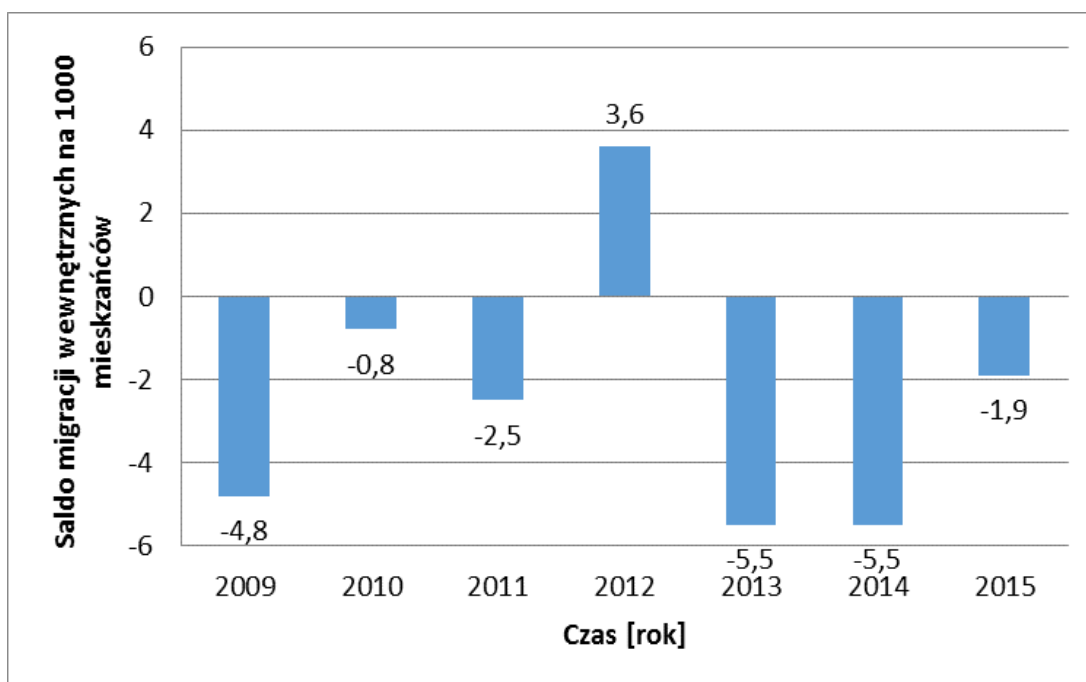
Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Kraszewice w latach 2009-2015

(Źródło: GUS)

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,6 i jest mniejszy od średniej dla województwa i całego kraju.

W 2015 roku 52,0% zgonów w gminie Kraszewice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 23,1% zgonów w gminie Kraszewice były nowotwory, a 3,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Gminy Kraszewice przypada 12,44 zgonów. Jest to porównywalne dla wartości średniej dla województwa wielkopolskiego oraz średniej dla kraju.

Na zmiany liczby mieszkańców ma także wpływ saldo migracji, przedstawione na wykresie poniżej. W 2015 roku zarejestrowano 41 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 48 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Gminy Kraszewice - 7, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje wartość -1,9. Od 2013 roku wskaźnik ten osiąga niestety wartości ujemne powodując tym spadek liczby mieszkańców gminy. W 2015 roku wg danych GUS nie odnotowano migracji zagranicznych.

Wykres 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców Gminy Kraszewice w latach 2009-2015

(Źródło: GUS)

3.2.2. Bezpieczeństwo

Zadania związane z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego ustawodawca zaliczył do podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Zakres działalności poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego został zróżnicowany. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują m.in. sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej [art.7 ust.1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.)].

W 2015 roku odnotowano następującą ilość przestępstw:

Przestępstwa ogółem

69

Przestępstwa o charakterze kryminalnym

38

Przestępstwa o charakterze gospodarczym

12

Przestępstwa drogowe

14

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu

2

Przestępstwa przeciwko mieniu

34

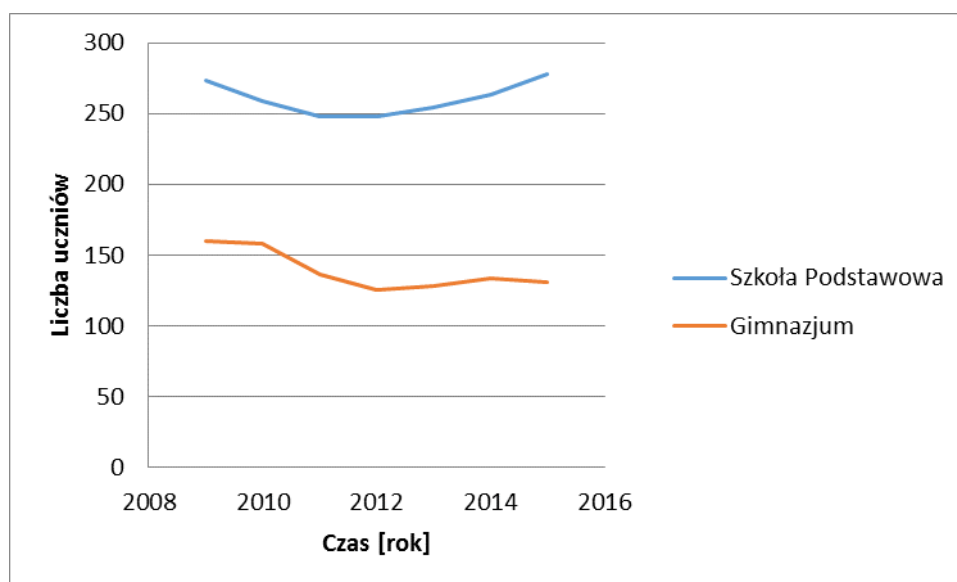
18,80	Przestępstwa	ogółem	na	1000	mieszkańców
-------	--------------	--------	----	------	-------------

3.2.3. Szkolnictwo i edukacja

Na terenie gminy działają: przedszkole, trzy szkoły podstawowe (Szkoła Podstawowa im. Mariana Falskiego w Kraszewicach, Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich oraz Szkoła Podstawowa im. Kardynała Karola Wojtyły w Kuźnicy Grabowskiej) i gimnazjum. Szkoła podstawowa w Kuźnicy Grabowskiej od 1997 roku funkcjonuje w nowym budynku. Placówce podlegają Oddziały Specjalne w Jeleniach, utworzone po zlikwidowaniu Filii Szkoły Podstawowej. Na terenie szkoły znajduje się Szkolne Miasteczko Ruchu Drogowego. Szkoła Podstawowa im. Mariana Falskiego posiada swoją siedzibę w wyremontowanym i odnowionym budynku. Gimnazjum w Kraszewicach powstało w 2000 roku dzięki finansowemu wsparciu Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Wsi Kraszewice im. Marianny Miletich. Uczęszczają do niego uczniowie z całej gminy. Szkoła posiada nowoczesną pełnowymiarową halę sportową wybudowaną głównie ze środków Stowarzyszenia.

1044 mieszkańców gminy Kraszewice jest w wieku potencjalnej nauki (3- 24 lata), w tym 499 kobiet i 545 mężczyzn. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 11,0% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,0% wykształcenie policealne, 7,1% średnie ogólnokształcące, a 21,2% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 31,1% mieszkańców Gminy Kraszewice, gimnazjalnym 5,8%, natomiast 20,6% podstawowym ukończonym. 1,2% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa wielkopolskiego mieszkańcy gminy Kraszewice mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie Kraszewice największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (23,6%) oraz zasadnicze zawodowe (40,5%) oraz średnie zawodowe (21,0%).

18,1% mieszkańców Gminy Kraszewice w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zlicza się do przedziału 3-6 lat- wychowanie przedszkolne (15,9% wśród dziewczynek i 20,1% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 790 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,14 dzieci w wieku przedszkolnym. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 22,7% ludności (24,6% wśród dziewczynek i 20,9% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 13 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 96,53. Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 13,7% zalicza się do przedziału 13-15 lat- kształcenie na poziomie gimnazjalnym (13,5 wśród dziewczyn i 13,9% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 22 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 93,57.

Wykres 6. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach gminy Kraszewice w latach 2009-2015

(Źródło: GUS)

Powyższy wykres pokazuje stały wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych z jednoczesnym spadkiem liczby uczniów w gimnazjach. Zmniejszająca się liczba uczniów w gimnazjach zwiększa jednostkowy koszt utrzymania placówki, co dodatkowo obciąża budżet gminy. Warto jednak wspomnieć, iż od roku szkolnego 2017/2018 zostaną wprowadzone zmiany w prawie oświatowym. Ustrój szkolny z obecnego systemu 6-letniej szkoły podstawowej, 3-letniego gimnazjum i 3-letniej zasadniczej zawodowej ulegnie przekształceniu. Docelowa struktura szkolnictwa będzie obejmowała:

- 8- letnią szkołę podstawową,
- 4- letnie liceum ogólnokształcące,
- 5- letnie technikum,
- 3- letnią branżową szkołę I stopnia,
- 3- letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy,
- 2- letnią branżową szkołę II stopnia,
- szkołę policealną.

Rozpocznie się tym samym wygaszenie gimnazjów. Jednymi ze skutków likwidacji gimnazjów będzie dla uczniów możliwość przebywania dłużej z rówieśnikami z którymi rozpoczynali szkolną przygodę, znajomość nauczycieli i „specyfiki szkoły” czy brak konieczności odnalezienia się w nowej rzeczywistości.

Zmiana systemowa stanowi jedno z głównych wyzwań nie tylko dla władz samorządowych, ale również całej społeczności lokalnej. Należy mieć na uwadze, że szkolnictwo leżące w kompetencji jednostek samorządu terytorialnego to nie tylko wiedza niezbędna do prawidłowego rozwoju, ale również elementy kulturotwórcze oraz niezwykle istotny pracodawcę na terenie gminy.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 17,5% mieszkańców (16,5% wśród dziewczyn i 18,5% wśród chłopaków). W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 28,0% mieszkańców Gminy Kraszewice w wieku potencjalnej nauki (29,6% kobiet i 26,6% mężczyzn).

3.2.4. Rynek pracy

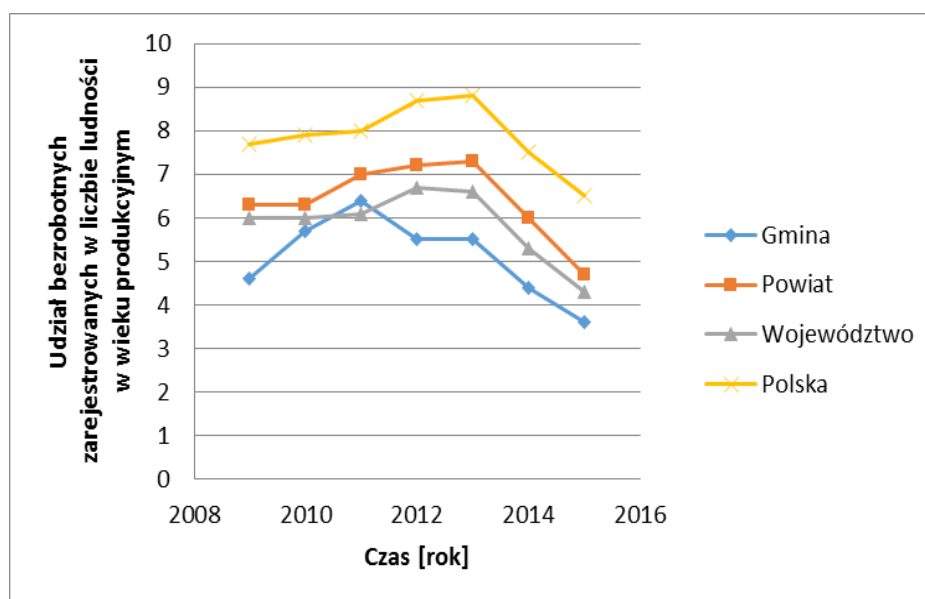
W Gminie Kraszewice na 1000 mieszkańców pracuje 139 osób. 65,47% wszystkich pracujących ogółem stanowią mężczyźni, a 34,52% kobiety. Bezrobocie rejestrowane w 2015 roku wynosiło ogółem 82% (32% mężczyźni i 50% kobiety). Na 2015 rok status osoby bezrobotnej posiadają 82 osoby (2,25% mieszkańców). W stosunku do 2014 roku nastąpił spadek bezrobocia o 0,49 punktów procentowych. Na tle gmin powiatu ostrzeszowskiego bezrobocie w naszej gminie jest na stosunkowo niskim poziomie.

Tabela 1. Bezrobocie w układzie administracyjnym- powiat ostrzeszowski

(Źródło: GUS)

Nazwa gminy	Liczba bezrobotnych wg stanu na:		Poziom wzrostu/ spadku
	31.12.2014	31.12.2015	w osobach
Gmina Czajków	61	49	-12
Gmina Doruchów	193	138	-55
Gmina Kobyla Góra	236	213	-23
Gmina Kraszewice	100	82	-18
Gm. Grabów n/Prosną	252	176	-76
Gm. Mikstat	199	147	-52
Gm. Ostrzeszów	1055	823	-232
RAZEM	2096	1628	-468

Pod koniec grudnia 2015r. liczba osób bezrobotnych w powiecie wyniosła 1628 osób, w porównaniu do roku ubiegłego nastąpiło zmniejszenie poziomu bezrobotnych o 468 osób.

Wykres 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

(Źródło: GUS)

Problem bezrobocia w gminie przeanalizowano w stosunku do populacji powiatu ostrzeszowskiego oraz województwa wielkopolskiego.

Przedsiębiorstwa w Gminie Kraszewice specjalizują się głównie w produkcji palet i wyrobów z drewna. Funkcjonuje również młyn, znany z produkcji wysokiej jakości mąki,

a także zakłady tapicerskie, stolarskie oraz masarsko- wędliniarskie. Na terenie Gminy Kraszewice zarejestrowanych jest ponad 200 przedsiębiorstw prowadzących m.in. działalność produkcyjną, handlową i usługową o takich branżach jak: tapicerstwo, stolarstwo czy wędliniarstwo. Przedsiębiorstwa te dają zatrudnienie dla większości mieszkańców Gminy Kraszewice.

3.2.5. Pomoc społeczna

Na terenie Gminy Kraszewice występują liczne instytucje, które są najistotniejsze ze względu na świadczoną pomoc mieszkańcom, przede wszystkim Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kraszewicach, który mieści się na ulicy Wieluńskiej 55. Jego zadaniami są przede wszystkim:

- sporządzenie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem
- praca socjalna
- dożywianie dzieci
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym

- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną

2.3. Analiza sfery przestrzenno- funkcjonalnej

2.3.1. Struktura użytkowania gruntów

W Gminie Kraszewice lesistość wynosi 37,3% a powierzchnia gruntów leśnych ogółem wynosi 2818, 17 ha.

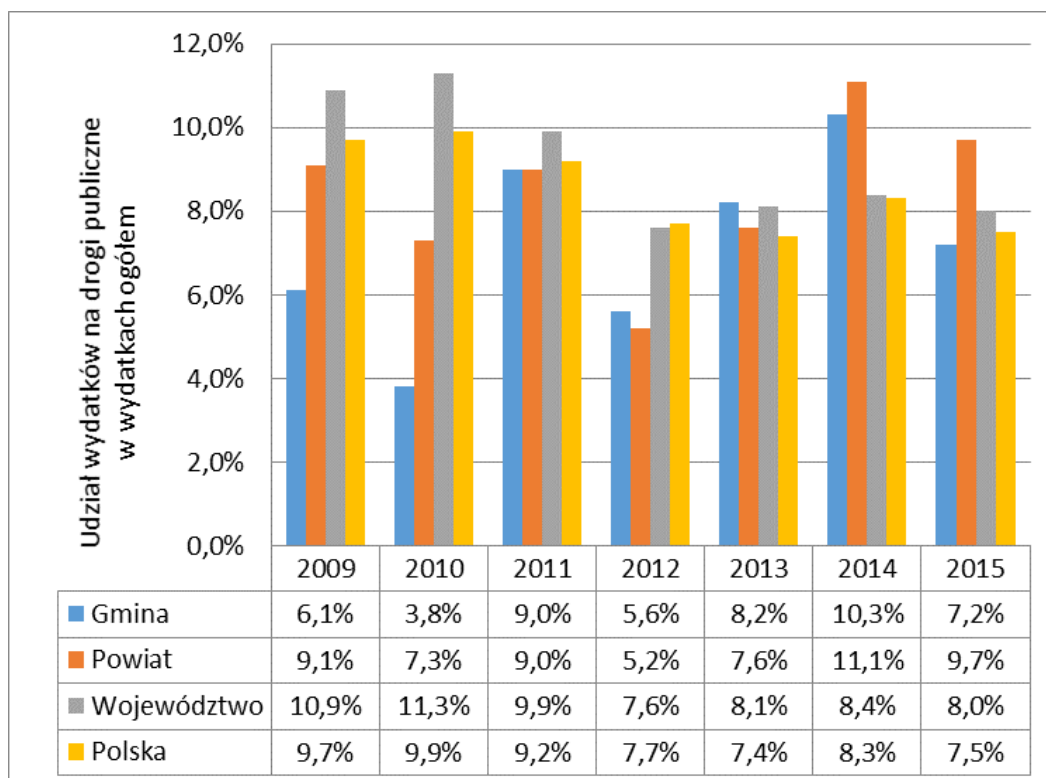
2.3.2. Infrastruktura techniczna

Sieć drogową charakteryzuje małe skupienie dróg, czego przyczyną jest małe skupienie osadnictwa oraz struktura gospodarstw rolnych. Sieć dróg gminnych nie wymaga uzupełnienia ponieważ część dróg ponadlokalnych spełnia ich funkcje, zapewniając wewnętrzne powiązania. Warto dodać, iż dużo bardziej utrudniony dostęp do komunikacji publicznej mają mieszkańcy pozostałych miejscowości zlokalizowanych na obszarach poza ośrodkami gminnymi. Problem ten dotyczy osób, które nie mają własnych środków transportu, szczególnie osoby starsze. Na terenie gminy jest dobrze rozwinięta sieć komunikacji drogowej. Przez teren Gminy Kraszewice przebiegają następujące drogi:

- droga wojewódzka o długości 1,8 km
- drogi powiatowe o długości 33,3 km
- drogi gminne o długości 66,1 km

Poprawa stanu dróg jest widoczna głównie na drogach wojewódzkich, znacznie mniejsza na drogach powiatowych oraz gminnych. Poniższy wykres przedstawia udział procentowy wydatków na drogi publiczne w ogólnych wydatkach budżetów wymienionych

jednostek: Gminy Kraszewice, powiatu ostrzeszowskiego oraz województwa wielkopolskiego. Widać, iż wydatki Gminy Kraszewice oscylują na poziomie 8% wartości wydatków ogółem. Niskie kwoty przeznaczane na drogi publiczne pozwalają domniemywać, że duża ich część przeznaczona jest na ich bieżące utrzymanie i modernizację. Ma to niekorzystny wpływ na estetykę miejscowości całej gminy, a także poczucie bezpieczeństwa osób poruszających się po drogach gminnych.

Wykres 8. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w latach 2009-2015 dla gminy Kraszewice, powiatu ostrzeszowskiego i województwa wielkopolskiego i Polski

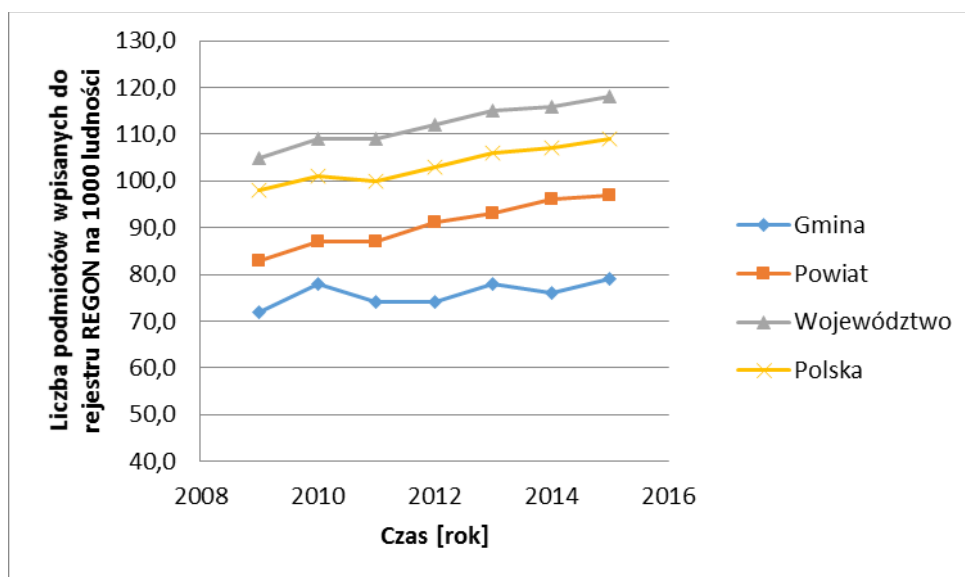
(Źródło: GUS)

Przez obszar gminy nie przebiegają żadne szlaki kolejowe. Najbliższa linia znajduje się w Ostrzeszowie.

3.3. Analiza sfery gospodarczej

Monitoring potencjału rozwoju ekonomiczno- gospodarczego i analiza sytuacji zastanej jest niezwykle ważna w kontekście planowanych działań w ramach procesu rewitalizacji. Analizie został poddany obszar przedsiębiorczości Gminy Kraszewice.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kraszewice w roku 2015 wynosi 3,6%. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Kraszewice wynosi 3193,68 zł. Odpowiada to 79,80% miesięcznego przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce. Poziom wskaźnika bezrobocia w gminie jest zdecydowanie niższy od tych wskaźników dla powiatu ostrzeszowskiego oraz województwa wielkopolskiego. Jest to tendencja stała (od 2009 do 2015 roku). Świadczy to o potencjale jaki drzemie w rynku pracy Gminy Kraszewice. Przy odpowiednim wykorzystaniu instrumentów finansowych i ekonomicznych można pozytywnie wpłynąć na rozwój przedsiębiorczości gminy, a co za tym idzie- całego regionu.

Wykres 9. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności gminy Kraszewice, powiatu ostrzeszowskiego i województwa wielkopolskiego

(Źródło: GUS)

Analiza wykresu zamieszczonego poniżej pokazuje wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności. Obserwujemy tutaj znaczny wzrost liczby podmiotów, jednak liczba ta przez cały badany czas utrzymuje się na niższym poziomie niż w przypadku powiatu, czy województwa. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Kraszewice pracuje w sektorze rolniczym 33,7% w przemyśle i budownictwie, a 9,1% w sektorze usługowym oraz 0,8% pracuje w sektorze finansowym. W Gminie Kraszewice na rok 2015 status osoby bezrobotnej posiadają 82 osoby (2,25% mieszkańców). W stosunku do roku 2014 nastąpił spadek bezrobocia o 0,49% punktów procentowych. Na tle gminy powiatu ostrzeszowskiego bezrobocie w Gminie Kraszewice jest na stosunkowo niskim poziomie.

3.4. Analiza sfery technicznej

3.4.1. Sieć elektroenergetyczna

Przez obszar gminy przebiegają linie przesyłowe średniego napięcia 15 kV i niskiego napięcia. Na razie nie ma linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia.

Na terenie gminy są zlokalizowane stacje transformatorowe 15/0,4 KV. Przy pomocy tych stacji napięcie 15 KV transformowane jest na niskie napięcie 380 V i 220 V, a więc takie na jakim pracują urządzenia odbiorcze większości konsumentów energii elektrycznej.

Niestety część linii przesyłowych 15 kV i stacji transformatorowych 15/0,4 kV nie spełnia współczesnych wymagań co obniża sprawność sieci na poziomie dystrybucji do odbiorców.

3.4.2. Gazownictwo

Na terenie gminy nie ma jak dotąd sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia. Ewentualna realizacja sieci gazowej będzie uwarunkowana czynnikami ekonomicznymi.

3.4.3. Sieć wodociągowa

Gmina jest zwodociągowana w blisko 100 %. Systemem wodociągów woda jest rozprowadzana do poszczególnych obiektów.

3.5. Analiza sfery środowiskowej

Gmina Kraszewice jest jednorodna również pod względem gospodarki środowiskowej rozumianej jako uporządkowanie problemów sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Zasoby naturalne w postaci wód podziemnych, cieków wodnych, wód gruntowych, jezior oraz rzek, które są sobą naturalnie powiązane powodują potrzebę koordynacji w zakresie planowania i zarządzania przedmiotową substancją. Ze względu na wiele obszarów cennych przyrodniczo, jak i liczne wody powierzchniowe, dobry system kanalizacyjny i wodociągowy jest kluczowym zagadnieniem w temacie ich obrony, gdyż zmniejsza on zagrożenie skażenia środowiska niebezpiecznymi substancjami.

Gospodarka wodno- ściekowa na terenie gminy jest obecnie tylko częściowo uregulowana. Gmina posiada bowiem prawie pełen stopień zwodociągowania, a niedostatecznie rozbudowaną sieć kanalizacji sanitarnej.

Na terenie Gminy Kraszewice znajdują się następujące ujęcia wody:

- Kraszewice- Renta/ zaopatruje w wodę miejscowości: Kraszewice, Renta, Jelenie i Raclawice
- Kuźnica Grabowska/ zaopatruje w wodę miejscowości: Kuźnica Grabowska, Jelenie, Głuszyna i Kraszewice ul. Leśna

Ogólne informacje sieci wodociągowej

- sieć główna: 67,3 km
- sieć główna z przyłączami: 103,4 km
- liczba przyłączy: 1179
- dobową zdolność produkcyjną: 2352 m³/d.

W Gminie Kraszewice funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w miejscowości Mączniki gm. Kraszewice. Ścieki odbierane są z Mącznik, Kraszewic oraz Kuźnicy Grabowskiej. W pozostałych miejscowościach nie ma urządzeń gospodarki ściekowej, bądź budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Odbiornikiem ścieków po oczyszczalni jest rzeka Łużyca. Wielkość oczyszczalni wynosi 300 m³/d, docelowo planuje się 600 m³/d. Dopuszczalna ilość ścieków za 2014 rok to 57,0 tys. m³, natomiast za 2015 rok: 54,2 tys. m³. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 8,9 km, a liczba aktywnych przyłączy: 336. Obszary Gminy Kraszewice, które z uwagi na wysoki stopień rozproszenia miejscowości oraz brak aglomeracji spełniających kryteria RLM stanowią element całościowego systemu problemowego, który opiera się na następujących punktach:

- znaczące rozproszenie miejscowości na terenie gminy
- duże odległości pomiędzy miejscowościami eliminują je z rozwiązań sieciowych
- niska wydolność istniejących rozwiązań technologicznych
- niskie wartości RLM uniemożliwiające włączenie do sieci

W Gminie Kraszewice zajmują dane obszary:

- a) Użytki rolne- 4112 ha
 - grunty orne- 3011 ha
 - sady- 11 ha
 - łąki- 711 ha
 - pastwiska- 379 ha

- b) lasy i grunty leśne- 2794 ha
- c) grunty zabudowane i zurbanizowane- 351 ha
- d) nieużytki- 66 ha
- e) wody- 188 ha

W użytkowaniu gruntów dominują użytki rolne, które stanowią 54,7% ogółu gruntów, lasy i grunty leśne zajmują 37,2 % powierzchni gminy, natomiast 8,1% stanowią pozostałe grunty i nieużytki.

Według podziału na krainy geograficzno- przyrodniczego Gmina Kraszewice leży w Kotlinie Grabowskiej, mezoregionie Niziny Południowowielkopolskiej. Kotlina Grabowska stanowi nieckowate obniżenie pomiędzy Wzgórzami Ostrzeszowskimi na zachodzie, Wysoczyzną Złoczewską na wschodzie i Wysoczyzną Wieruszowską na południu. Przez środek tej kotliny przepływa w kierunku północnym Proсна. Gmina Kraszewice położona jest w obrębie monokliny przedsudeckiej, której powierzchnię tworzą piaskowce, mułowce, wapienie i margle jurajskie.

Teren gminy jest ubogi w surowce mineralne, nie występują tutaj większe udokumentowane złoża.

Rzeźba powierzchni terenu jest stosunkowo mało urozmaicona. W części północnej gminy obszary należą do Wysoczyzny Kaliskiej.

Gmina według podziału na regiony rolniczo- klimatyczne R. Gumńskiego stanowi część dzielnicy łódzkiej. Opady wynoszą tutaj około 600mm na rok, przy średniej temperaturze powietrza wynoszącej 7,8°. Dni mroźnych jest 30-50, a dni z przymrozkami 110-228. Pokrywa śnieżna zalega przez 50-60 dni, a długość okresu wegetacyjnego wynosi 210-220 dni. W ciągu roku najczęściej obserwowane są wiatry z sektora zachodniego i południowo- zachodniego. Dla wzrostu roślin najbardziej optymalne warunki wilgotnościowe występują w okresie wiosennym.

Lasy. W strukturze gatunków dominuje sosna z niewielką domieszką brzozy. Prowadzi to do monokulturowości zespołów leśnych. Przyczyną degradacji lasów stają się zanieczyszczenia przemysłowe wytwarzane poza obszarem.

Rolnictwo w gminie stanowi jej dominującą funkcję. Użytki rolne zajmują w gminie 55% ogółu powierzchni. Typy gleb występujących na obszarze gminy są odzwierciedleniem rzeźby terenu i budowy geologicznej warstw powierzchniowych. W większości są to gleby

wytworzone z piasków luźnych lub słabogliniastych, podścielonych piaskiem luźnym zaliczane do gleb pławych, biellicowych i biellic. Gleby piaszczyste, okresowo lub stale za suche charakteryzują się niską zawartością próchnicy w warstwie ornej, kwaśnym odczynem jak i słabą zasobnością w składniki pokarmowe. Generalnie na terenie gminy jest mało urodzajnych gleb. Przeważają biellicowo- brunatne wytworzone z piasków fluwialnoperyglacjalnych. Gleby te zaliczono do V i VI klasy bonitacyjnej.

Na terenie gminy nie ma akwenów jeziornych. W Kraszewicach występują natomiast liczne stawy. Największe ich skupisko znajduje się w części południowej gminy w rejonie Nowego Stawu. Kolejne duże zbiorniki znajdują się w miejscowościach Stawy Łozie oraz Kuźnicy Grabowskiej.

Główną rzeką przepływającą przez teren gminy jest Łużyca, będąca prawnobieżnym dorzeczem Proсны. Rzeka ta przepływa przez gminę z kierunku południowo- wschodniego do północno- zachodniego wzdłuż drogi z Czajkowa do Pasków. Innym mniejszym ciekim przepływającym przez gminę jest Struga Kraszewicka o podobnym przebiegu. Sieć rzeczną uzupełniają liczne rowy, odprowadzające nadwyżki wody z podmokłych terenów rozszerzeń dolinnych.

Pomniki przyrody

Wśród pomników przyrody można wyróżnić pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej. Na terenie Gminy Kraszewice wyróżniają się następujące pomniki przyrody: cis pospolity, lipa drobnolistna (sztuk 10). Jedyny w gminie zabytkowy park dworski znajduje się w Kuźnicy Grabowskiej.

Obszar Gminy Kraszewice w całości objęty jest ochroną krajobrazu zgodnie z rozporządzeniem nr 65 woj. Kaliskiego z dnia 20 grudnia 1996r. (Dz. U. Nr 1/97, poz.1) w sprawie ustalenia O.Ch.K. z rozporządzenia tego wynikają pewne zakazy i nakazy konieczne do zapewnienia ochrony terenów posiadających walory przyrodnicze, krajobrazowe i wypoczynkowe przed ich niszczeniem bądź utratą tych walorów, między innymi:

Zakazuje się

- wznoszenia obiektów i instalowania urządzeń szkodliwie wpływających na środowisko i krajobraz
- dokonywania prac ziemnych naruszających w sposób trwały rzeźbę terenu
- niszczenia obszarów zabagnionych i zatorfionych

- likwidowania zadrzewień i zakrzaczeń

Nakazuje się

- ograniczenia eksploatacji zasobów mineralnych

- prowadzenia niezbędnych linii energetycznych wysokiego napięcia poza obszarami leśnymi

- zakładania nowych i uzupełniania istniejących zadrzewień

- rekultywację i zagospodarowanie istniejących gruntów zdegradowanych i zdewastowanych

Do zabytków archeologicznych zalicza się:

a) Cmentarzysko ludności kultury łużyckiej

a) Cmentarzysko z epoki brązu w Kuźnicy Grabowskiej

Pozostałe skupiska archeologiczne występują w północno- zachodniej części gminy w rejonie Mącznik, Raclawic oraz przy wszystkich ciekach i dolinach rzecznych. Łącznie a terenie Kraszewic zanotowano ok. 140 stanowisk.

4. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych

4.1. Sfera społeczna

W sferze społecznej obszarami najbardziej zdegradowanymi są: Kraszewice nr 1, Kraszewice nr 2, Kraszewice nr 3, Głuszyna, Kuźnica Grabowska, Jelenie nr 2 oraz Mączniki.

Tabela 2: Wskaźniki dla sfery społecznej

Lp.	Jednostka	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w	Udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Udział gospodarstwa domowych korzystających z pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych	Liczba negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	6,33	0,80	0,60	58,23	0,11	2

2	Kraszewice nr 2	60,07	0,88	0,47	208,48	0,36	4
3	Kraszewice nr 3	16,53	0,88	0,63	92,98	0,21	3
4	Głuszyna	19,28	0,86	0,57	85,40	0,08	2
5	Kuźnica Grabowska	16,73	0,89	0,56	109,67	0,15	3
6	Jaźwiny	28,57	0,43	0,43	81,63	0,15	0
7	Jelenie nr 1	24,00	0,33	0,50	76,00	0,09	0
8	Jelenie nr 2	214,29	0,56	0,44	214,29	0,40	3
9	Renta	15,15	0,00	0,50	30,30	0,04	0
10	Mączniki	14,93	0,67	0,67	34,83	0,05	2
11	Raławice	15,33	0,25	0,25	49,81	0,06	0
	GMINA	39,20	0,59	0,51	94,69	0,15	1,73

Źródło: opracowanie własne

4.2. Sfera gospodarcza

W sferze gospodarczej najbardziej zdegradowanymi obszarami są: Kraszewice nr 1, Kraszewice nr 2, Kraszewice nr 3, Głuszyna, Kuźnica Grabowska, Jelenie nr 2, Renta oraz Mączniki.

Tabela 3: Wskaźniki dla sfery gospodarczej

Lp	Jednostka	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w ciągu ostatniego roku na 1000 mieszkańców	Liczba negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	93,67	12,66	1
2	Kraszewice nr 2	28,27	0,00	1

3	Kraszewice nr 3	53,72	4,13	1
4	Głuszyna	71,63	5,51	1
5	Kuźnica Grabowska	53,48	3,72	1
6	Jaźwiny	65,31	4,08	0
7	Jelenie nr 1	76,00	4,00	0
8	Jelenie nr 2	0,00	0,00	1
9	Renta	60,61	22,73	1
10	Mączniki	24,88	0,00	1
11	Raławice	65,13	0,00	0
	GMINA	53,88	5,17	0,73

Źródło: opracowanie własne

4.3. Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej najbardziej zdegradowanymi obszarami są: Kraszewice nr 3, Jaźwiny, Jelenie nr 2, Renta oraz Mączniki.

Tabela 4: Wskaźniki dla sfery środowiskowej

Lp	Jednostka	Udział gospodarstw korzystających ze zbiorników bezodpływowych w ogólnej liczbie gospodarstw	Udział budynków pokrytych płytkami azbestowo-cementowymi w ogólnej liczbie budynków	Liczba negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	0,00	0,20	0
2	Kraszewice nr 2	0,26	0,22	0
3	Kraszewice nr 3	0,61	0,33	2
4	Głuszyna	0,38	0,08	0
5	Kuźnica Grabowska	0,31	0,23	0
6	Jaźwiny	0,70	0,29	2

7	Jelenie nr 1	0,39	0,33	1
8	Jelenie nr 2	0,63	0,47	2
9	Renta	0,56	0,31	2
10	Mączniki	0,46	0,30	2
11	Raławice	0,38	0,22	0
	GMINA	0,42	0,27	1,0

Źródło: opracowanie własne

4.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W sferze przestrzennej najbardziej zdegradowanymi obszarami są: Kraszewice nr 2, Kraszewice nr 3, Głuszyna, Renta oraz Mączniki.

Tabela 5: Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Lp	Jednostka	Udział gruntów leśnych, zadrzewień i zakrzewień w ogólnej powierzchni	Udział gruntów zurbanizowanych i zabudowanych w ogólnej powierzchni	Powierzchnia terenów publicznych przypadająca na 1000 mieszkańców	Liczba obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców	Stan obiektów użyteczności publicznej (wymagający remontu, w dobrym stanie)	Liczba negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	22,30%	8,57%	0,76	10,13	1	2
2	Kraszewice nr 2	25,29%	4,06%	0,00	0,00	0	4
3	Kraszewice nr 3	28,73%	4,59%	0,00	2,07	0	4
4	Głuszyna	59,97%	2,59%	0,55	2,75	1	3
5	Kuźnica Grabowska	41,66%	4,46%	1,12	7,43	1	2
6	Jaźwiny	28,44%	6,62%	0,00	4,08	0	2
7	Jelenie nr 1	44,63%	2,83%	0,00	4,00	0	2

8	Jelenie nr 2	47,13%	7,71%	0,00	0,00	0	2
9	Renta	24,34%	5,74%	0,00	0,00	0	3
10	Mączniki	5,73%	7,29%	0,00	0,00	0	3
11	Raławice	13,91%	5,50%	0,00	3,83	0	2
	GMINA	31,10%	5,45%	0,22	3,12	0,27	2,64

Źródło: opracowanie własne

4.5. Sfera techniczna

W sferze technicznej najbardziej zdegradowanymi obszarami są: Kraszewice nr 3, Głuszyna, Jażwiny, Jelenie nr 1, Jelenie nr 2, Renta, Mączniki oraz Raławice.

Tabela 6: Wskaźniki dla sfery technicznej

Lp	Jednostka	Udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci wodociągowej do ogółu gospodarstw w sołectwie/ miejscowości (%)	Udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci kanalizacyjnej do ogółu gospodarstw w sołectwie/ miejscowości (%)	Liczba negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	100	97	0
2	Kraszewice nr 2	100	96	0
3	Kraszewice nr 3	100	0	1
4	Głuszyna	99,8	0	2
5	Kuźnica Grabowska	100	39	0
6	Jażwiny	100	0	1
7	Jelenie nr 1	100	0	1
8	Jelenie nr 2	100	0	1

9	Renta	100	0	1
10	Mączniki	100	0	1
11	Raławice	99,8	0	2
	GMINA	99,96	21,09	0,91

Źródło: opracowanie własne

4.5. Podsumowanie delimitacji

Podsumowując delimitację, najbardziej zdegradowanymi miejscowościami w Gminie Kraszewice są: Kraszewice nr 1, Kraszewice nr 2, Kraszewice nr 3, Głuszyna, Kuźnica Grabowska, Jelenie nr 2 oraz Mączniki.

Tabela 7: Liczba negatywnych wskaźników

Lp	Jednostka	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Wartość negatywnych wskaźników
1	Kraszewice nr 1	1	1	0	0	0	5
2	Kraszewice nr 2	1	1	0	1	0	6
3	Kraszewice nr 3	1	1	1	1	1	8
4	Głuszyna	1	1	0	1	1	7
5	Kuźnica Grabowska	1	1	0	0	0	5
6	Jaźwiny	0	0	1	0	1	2
7	Jelenie nr 1	0	0	0	0	1	1
8	Jelenie nr 2	1	1	1	0	1	7
9	Renta	0	1	1	1	1	4
10	Mączniki	1	1	1	1	1	8
11	Raławice	0	0	0	0	1	1
	GMINA						

Źródło: opracowanie własne

5. Wizja i cele programu rewitalizacji Gminy Kraszewice

5.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Mieszkańcy gminy Kraszewice biorą czynny udział w przedsięwzięciach realizowanych na jej terenie oraz chętnie korzystają z form spędzenia wolnego czasu oferowanego na jej terenie.

W wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych podniosła się jakość życia mieszkańców. Efekt ten uzyskano dzięki zwiększeniu liczby podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenach rewitalizacji i całej gminy oraz podniesieniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców, dzięki czemu duża liczba osób bezrobotnych mogła podjąć pracę. W ten sposób zwiększono środki finansowe gospodarstw domowych, przez co mniejsza liczba rodzin jest zmuszona korzystać ze wsparcia GOPS.

Przeprowadzono również pozytywne zmiany w przestrzeni publicznej miasta Kraszewice poprzez działania w przestrzeni rekreacyjno-sportowej, aby bardziej odpowiadały potrzebom mieszkańców i zwiększyły estetykę gminy.

5.2. Cele programu rewitalizacji

W ramach spełnienia powyższej wizji konieczne jest wyznaczenie celów oraz kierunków działań, dzięki którym wizja ta zostanie spełniona. Cele strategiczne oraz ich kierunki przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8: Cele programu rewitalizacji

Cel strategiczny LPR	Kierunek działania	Opis kierunku
CEL 1: Aktywizacja społeczno-zawodowa	1.1 Stworzenie możliwości edukacyjno-rozwojowych 1.2. Stwarzanie warunków służących integracji	- organizowanie warsztatów, szkoleń, kursów dokształcających oraz podnoszących kwalifikacje zawodowe, - promowanie integracji społeczności lokalnej, - stwarzanie możliwości wspomagających zatrudnienie osób bezrobotnych

CEL 2: Promowanie aktywności fizyczno- rekreacyjnej	2.1 Zagospodarowanie przestrzeni obszarów rewitalizacyjnych 2.2. Zapewnienie warunków służących rekreacji	- wyznaczenie terenów rekreacyjnych, - zagospodarowanie przestrzeni publicznych pod rozwój rekreacji, - promocja aktywności fizycznej, - zapewnienie alternatywy spędzania wolnego czasu
--	--	---

Źródło: opracowanie własne

6. Lista planowanych projektów

W ramach realizacji powyższej wizji i celów stworzono projekty podstawowe – społeczne i inwestycyjne, ukierunkowane na eliminację lub zmniejszenie występujących zjawisk kryzysowych oraz projekty uzupełniające, które są równie ważne dla realizacji celów strategicznych danego programu rewitalizacji.

Sukces projektów rewitalizacyjnych nie zawsze można określić liczbami. Miernik poprawy sytuacji społecznej jest trudny do określenia ze względu na jego niepoliczalność. Zmiana postaw mieszkańców, ich zaangażowanie w działalność lokalnego społeczeństwa oraz pogłębianie więzi sąsiedzkich są głównymi celami, do realizacji których dążyć będą poniższe projekty społeczne.

6.1. Projekty społeczne

1.

Nazwa projektu	Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku
Miejsce realizacji	Kraszewice
Podmiot realizujący projekt	Urząd Gminy w Kraszewicach
Beneficjenci	Seniorzy obszaru rewitalizacji

Cel projektu		Celem projektu jest założenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku dla aktywizacji osób starszych, w ramach którego prowadzone będą działania zaadresowane dla osób w wieku poprodukcyjnym. W ramach działalności Uniwersytetu organizowane będą warsztaty rozwijające zdolności osób starszych, szkolenia, kursy (komputerowe, językowe), zajęcia rekreacyjno-ruchowe. Ponadto, UTW stanie się dla tych osób miejscem spotkań z przyjaciółmi i lokalną społecznością, natomiast uczestnictwo w zajęciach zapobiegać będzie poczuciu bezradności i samotności seniorów.
Zakres realizowanych zadań		-Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku, - Organizacja warsztatów, szkoleń, kursów - Organizacja zajęć rekreacyjno-ruchowych
Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki produktu	- Liczba zorganizowanych warsztatów - Liczba zorganizowanych szkoleń - Liczba zorganizowanych kursów - Liczba zorganizowanych zajęć rekreacyjno-ruchowych
	Wskaźniki rezultatu	- Liczba członków UTW
Szacowana wartość projektu		30 000 zł
Źródła finansowania		Budżet gminy – 4 500 zł EFS (WRPO 2014+) Działanie 8.2. – maksymalnie 25 500 zł
Okres realizacji		2018-2019

2.

Nazwa projektu		Aktywizacja osób zagrożonych społecznie
Miejsce realizacji		Kraszewice
Podmiot realizujący projekt		Urząd Gminy w Kraszewicach
Beneficjenci		Osoby niepełnosprawne i zagrożone ubóstwem
Cel projektu		Celem projektu jest aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, również tych niepełnosprawnych oraz zapewnienie im wsparcia psychologicznego i tworzenie grup samopomocowych. W ramach działań aktywizacji zawodowej planuje się realizację kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych.
Zakres realizowanych zadań		<ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych - Organizowanie szkoleń z zakresu otwierania własnych działalności gospodarczych - Utworzenie grupy wsparcia, w ramach której osoby dotknięte problemami społecznymi mogą zasięgnąć pomocy psychologicznej
Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki produktu	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych kursów - Liczba zorganizowanych szkoleń
	Wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystająca z kursów i szkoleń - Zmniejszenie bezrobocia
Szacowana wartość projektu		30 000 zł
Źródła finansowania		Budżet gminy – 4 500 zł EFRR (WRPO 2014+) Działanie 6.2. – maksymalnie 25 500 zł
Okres realizacji		2018-2019

3.

Nazwa projektu		Tworzenie świetlic środowiskowych
Miejsce realizacji		Kraszewice, Jelenie, Kuźnia Grabowska
Podmiot realizujący projekt		Urząd Gminy w Kraszewicach
Beneficjenci		Mieszkańcy obszarów zdegradowanych
Cel projektu		Celem projektu jest tworzenie świetlic środowiskowych oferujących nowe możliwości spędzania wolnego czasu, na przykład poprzez organizowanie warsztatów plastyczno-technicznych oraz zajęć integracyjnych dla dzieci, dzięki którym nauczą się one nawiązywania i pogłębiania więzi społecznych. W ramach działania świetlic środowiskowych planuje się także udzielanie pomocy dzieciom przy pracach domowych oraz nadrabianiu zaległości szkolnych.
Zakres realizowanych zadań		- Utworzenie świetlic środowiskowych - Organizowanie warsztatów
Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki produktu	- Liczba zorganizowanych warsztatów
	Wskaźniki rezultatu	- Liczba dzieci korzystająca ze świetlic środowiskowych
Szacowana wartość projektu		
Źródła finansowania		Budżet gminy – EFRR (WRPO 2014+) Działanie 8.1. – maksymalnie
Okres realizacji		2018-2019

6.2. Projekty inwestycyjne

4.

Nazwa projektu		Rekreacja dla najmłodszych
Miejsce realizacji		Kraszewice, Jelenie, Kuźnia Grabowska
Podmiot realizujący projekt		Urząd Gminy w Kraszewicach
Beneficjenci		Najmłodszy mieszkańcy obszarów rewitalizacyjnych
Cel projektu		Celem projektu jest budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla najmłodszych mieszkańców obszarów rewitalizowanych, tj. dla przedszkolaków oraz uczniów szkół podstawowych. W ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie terenu wokół przedszkola w Kraszewicach, budowę integracyjnego placu zabaw dla dzieci w Jeleniach oraz budowę parku linowego przy Szkole Podstawowej w Kuźni Grabowskiej. Realizacja zamierzonych inwestycji przyczyni się do rozwoju sprawnościowego dzieci, polepszenia ich integracji z rówieśnikami oraz zapewni dzieciom alternatywę spędzania wolnego czasu.
Zakres realizowanych zadań		<ul style="list-style-type: none"> - Zagospodarowanie terenu przy przedszkolu w Kraszewicach, - Budowa placu zabaw dla dzieci w Jeleniach, - Budowa parku linowego przy Szkole Podstawowej w Kuźni Grabowskiej.
Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny i zmierzenia w	Wskaźniki produktu	<ul style="list-style-type: none"> - Powierzchnia zagospodarowanego terenu - Liczba zakupionych urządzeń rekreacyjnych

odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu	- Liczba dzieci korzystająca z placu zabaw - Liczba dzieci korzystająca z parku linowego
Szacowana wartość projektu		50 000 zł
Źródła finansowania		Budżet gminy – 7 500 zł EFRR (WRPO 2014+) Działanie 9.3. – maksymalnie 42 500 zł
Okres realizacji		2018-2019

5.

Nazwa projektu	Zagospodarowanie terenów pod rekreację i sport
Miejsce realizacji	Głuszyn, ul. Wieluńska w Kraszewicach.
Podmiot realizujący projekt	Urząd Gminy w Kraszewicach
Beneficjenci	Mieszkańcy obszarów zdegradowanych
Cel projektu	Celem projektu jest zagospodarowanie terenów rekreacyjnych pod działania społeczno-kulturalne. W Głuszynie i przy ulicy Wieluńskiej w Kraszewicach planuje się rozbudowę istniejących placów zabaw o urządzenia siłowni zewnętrznej, z której korzystanie skierowane jest głównie dla młodzieży i seniorów – celem podniesienia ich aktywności fizycznej. Ponadto, projekt zakłada również organizowanie działań kulturalnych na zagospodarowanych terenach. Do przedsięwzięć tych należą m.in. pikniki rodzinne. Inwestycja ta przyczyni się nie tylko do podniesienia aktywności fizycznej, ale poprawi również integrację między lokalnością społeczną.
Zakres realizowanych zadań	- Rozbudowa placów zabaw o urządzenia siłowni zewnętrznej, - Zagospodarowanie wyznaczonych terenów, - Organizowanie działań społeczno-kulturalnych

Prognozowane rezultaty, sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki produktu	- Liczba zakupionego sprzętu - Powierzchnia zagospodarowanego terenu - Liczba działań społeczno-kulturalnych
	Wskaźniki rezultatu	- Liczba osób korzystająca z urządzeń siłowni zewnętrznej - Liczba uczestników spotkań społeczno-kulturalnych
Szacowana wartość projektu		100 000 zł
Źródła finansowania		Budżet gminy – 15 000 zł EFRR (WRPO 2014+) Działanie 9.1. – maksymalnie 85 000 zł
Okres realizacji		2018-2019

Dla skutecznego opracowania wniosku projektowego oraz jego realizacji konieczne jest zrozumienie czym są projekty i jakimi cechami się charakteryzują. Projekty mogą być różne - począwszy od prostych, pojedynczych działań typu zorganizowanie konferencji, po złożone, ściśle ze sobą powiązane działania np. opracowanie metody identyfikacji oraz leczenia nowotworów skóry. Projekty mogą mieć różny czas trwania – od kilku dni do kilku lat (projekty badawcze). Zadania w zależności od projektu są różne, mniej lub bardziej skomplikowane, czasochłonne. Zasada realizacji projektu jest zawsze taka sama: należy opracować plan i koordynację projektu, przygotować kosztorys i budżet projektu, a praca wykonywana w projekcie musi być monitorowana oraz kontrolowana. Odnajdując najprostszą definicję, projekt możemy określić jako: sposób na osiągnięcie celu lub zorganizowane działanie zmierzające do osiągnięcia określonego celu. Rozwijając tą definicję można powiedzieć, że projekt to:

- seria czynności zmierzających do osiągnięcia jasno ustalonych celów w określonym czasie i przy określonym budżecie,
- określone w czasie działanie, podejmowane w celu osiągnięcia konkretnego celu, bądź wytworzenia unikalnego produktu lub usługi.

Projekt jest zorganizowanym i ułożonym w czasie ciągiem wielu działań, z określoną datą początkową i końcową realizacji projektu, zmierzającym

do osiągnięcia konkretnego i mierzalnego wyniku. Jest adresowany do wybranych grup odbiorców.

Cele oraz rezultaty projektu zależą od przeznaczonych na jego realizację zasobów, rozumianych nie tylko jako środki finansowe, lecz również jako zasoby ludzkie (tzn. wiedza i umiejętności), pomieszczenia, wyposażenie i urządzenia, a także – w razie potrzeby – podwykonawców zewnętrznych. Projektem może być ciąg działań prowadzonych w celu zbudowania i uruchomienia elektrowni wodnej, czy też prace badawcze prowadzone w celu wyeliminowania bądź to zablokowania związków arsenu znajdujących się w glebie. Innym przykładem będzie opracowywanie nowych metod leczenia stwardnienia rozsianego. Znany jest przykład projektu badawczego realizowanego w ramach programu ramowego, w wyniku którego opracowano doskonałe techniki dopasowywania przedmiotów codziennego użytku do anatomii ciała np. zabawek dla dzieci, plecaków, nart dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Zamierzając realizować projekt należy zdawać sobie sprawę, że prace przygotowawcze związane z napisaniem wniosku, wymagają zaangażowania znacznych środków rzeczowych, finansowych, a przede wszystkim zaangażowania ludzi. Należy na etapie pomysłu na projekt wziąć pod uwagę fakt, że pomimo dużych nakładów możemy nie uzyskać dofinansowania czy akceptacji na realizację projektu. Wydatki poniesione na przygotowanie wniosku nie są kosztami kwalifikowalnymi. Jednak w sytuacji uzyskania dofinansowania należy pamiętać, że każdy projekt ma określony budżet przeznaczony na różnorodne działania prowadzone w jego ramach. Należy poczynić wszelkie starania, aby go nie przekroczyć. Realizacja projektu zgodnie z budżetem oraz harmonogramem projektu jest bardzo istotną sprawą, której należy ściśle przestrzegać a właściwe zarządzanie projektem jest podstawą jego sukcesu.

7. Projekty uzupełniające

W ramach programu rewitalizacji, oprócz projektów podstawowych planuje się również realizację projektów uzupełniających, które ze względu na obszar realizacji oraz wysokie ramy finansowe będą realizowane w późniejszym czasie.

Są one jednakże równie ważne dla rewitalizacji gminy co projekty podstawowe, a ich prawidłowa i kompletna realizacja znacznie wspomogą proces likwidacji problemów społecznych oraz innych występujących na obszarze zdegradowanym, a także będzie oddziaływać na obszar całej gminy.

Projekt uzupełniający nr 1 – Budowa ścieżek pieszo-rowerowych

W ramach projektu planuje się budowę ścieżek pieszo-rowerowych, dzięki którym podniesie się nie tylko bezpieczeństwo mieszkańców, ale również ich sprawność fizyczna. Dzięki możliwości korzystania z zaplanowanych tras pieszo-rowerowych oraz wybudowanej w tym celu ścieżki, mieszkańcy gminy będą mogli aktywnie spędzać swój wolny czas oraz prowadzić zdrowy styl życia.

Projekt uzupełniający nr 2 – Budowa strefy technicznej

Na terenie gminy Kraszewice istnieje potrzeba rozwinięcia sieci drogowej, kanalizacyjnej i gazowej. W przypadku sieci drogowej konieczna jest także modernizacja infrastruktury około drogowej - doposażenie w chodniki i oświetlenie, oraz modernizacja poboczy ze względu na ich zły stan. Inwestycje te są bardzo kosztowne i czasochłonne, jednakże ich realizacja jest niezwykle ważna dla podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacyjnych.

8. Indykatywne ramy finansowe

Realizacja wyznaczonych celów oraz kierunków działań w ramach projektów zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Kraszewice spoczywa w gestii nie tylko samorządu czy interesariuszy procesu rewitalizacji, ale jest również uzależniona od środków finansowych. Indykatywne ramy finansowe realizacji projektów obejmują zarówno fundusze własne gminy jak i dotacje pozyskane ze środków zewnętrznych. W przypadku, gdy Gmina nie uzyska dofinansowania na dany projekt rewitalizacyjny, będzie dążyć do jego realizacji przy wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z innych źródeł.

Indykatywne ramy finansowe dla projektów realizowanych na obszarach rewitalizacyjnych w gminie Kraszewice zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 9: Indykatywne ramy finansowe

Projekty	Koszt projektów	Źródła finansowania	
		Budżet Gminy Kraszewice	Środki zewnętrzne

Spoleczne			
Inwestycyjne			

Źródło: opracowanie własne

9. System wdrażania programu rewitalizacji

System wdrażania LPR powiązany jest ze strukturą organizacyjną Urzędu Gminy Kraszewice oraz innych jednostek organizacyjnych. Za program w imieniu gminy będzie odpowiadał Wójt Gminy Kraszewice przy współpracy z podległymi instytucjami oraz z uwzględnieniem różnych grup interesariuszy. Wójt Gminy powoła Zespół Roboczy ds. wprowadzania programu, w skład którego wchodziłyby wybrane osoby z referatów Urzędu Gminy oraz przedstawiciele jednostek podległych. W ramach zespołu powinny funkcjonować osoby reprezentujące poszczególne inicjatywy wdrożeniowe. Wiodącą rolę zajmować będzie komórka Urzędu Gminy odpowiedzialna za inwestycje i projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych, która nadzorować będzie skuteczność i jakość realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Do szczególnych zadań ww. komórki należeć będzie:

1. współdziałanie z instytucjami rynku pracy i wspomagającymi je stowarzyszeniami,
2. wdrażanie poszczególnych projektów w oparciu o zasady wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia (krajowych i unijnych),
3. opiniowanie wniosków przedkładanych przez Partnerów Projektów dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizowanego,
4. przyjmowanie i kierowanie propozycji projektów od podmiotów społecznych,
5. aktualizacja zadań programu,
6. ewaluacja LPR,
7. monitorowanie postępów wdrażanych projektów

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do LPR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

1. Podmioty zainteresowane realizacją projektów na terenie rewitalizacji zgłaszają swoje propozycje do Wójta Gminy,
2. Komórka organizacyjna Urzędu Gminy po weryfikacji wniosku oraz przeprowadzeniu konsultacji z właściwymi wydziałami Urzędu oraz z mieszkańcami, organizacjami, przedsiębiorstwami i innymi zainteresowanymi podmiotami wydaje decyzję odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłaszanego projektu,
3. Wójt Gminy po zapoznaniu się z opinią komórki organizacyjnej UG dokonuje akceptacji bądź odrzucenia projektu,
4. Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Kraszewice o przyjęciu do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji,
5. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
6. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych współfinansujących poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne,
7. Realizacja przedsięwzięć i projektów ujętych w planie rewitalizacji,
8. Ewaluacja realizacji lokalnego planu rewitalizacji zgodnie z przyjętymi celami pod względem efektywności,
9. Prowadzenie działań z zakresu public relations uwzględniających bieżące informowanie mieszkańców oraz innych zainteresowanych podmiotów o realizacji planu rewitalizacji.

Istotnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest zaangażowanie jak największej liczby podmiotów uczestniczących w procesie. Efektem końcowym wdrażania programu rewitalizacji powinno być ożywienie społeczno – gospodarcze spowodowane inwestycjami publicznymi, którym towarzyszy wzrost inwestycji prywatnych.

10. System monitoringu i oceny skuteczności działań

Program Rewitalizacji Gminy Kraszewice nie jest dokumentem zamkniętym. Co dwa lata będzie dokonywany przegląd przeprowadzonych działań (efekty działań będą mierzone za pomocą wskaźników wykorzystanych do zidentyfikowania zjawisk kryzysowych) i, jeśli zajdzie taka konieczność, zostanie zaktualizowany. Kluczowe

znaczenie dla oceny podejmowanych działań ma ich monitoring. Funkcję instytucji monitorującej wdrażanie LPR będzie pełnił Wójt Gminy Kraszewice.

Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe pozyskiwanie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów inwestycyjnych i programów oraz diagnozuje stan wykorzystania udzielonej pomocy finansowej.

Monitorowanie LPR odbywać się będzie w trzech zakresach:

- Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w programie rewitalizacji,
- Monitorowanie skutków realizacji programu rewitalizacji,
- Bieżące monitorowanie wdrażania programu rewitalizacji.

Aby kontrola przebiegu procesu rewitalizacji była skuteczna należy wypracować zasady współpracy między poszczególnymi jej uczestnikami, w szczególności pomiędzy Wójtem Gminy, członkami Zespołu Roboczego, mieszkańcami oraz zainteresowanymi instytucjami i przedsiębiorcami.

System monitorowania stopnia realizacji celów będzie się odbywał co dwa lata, przy wykorzystaniu poniższych wskaźników:

Tabela 10: Wskaźniki produktu i rezultatu

Wskaźniki produktu	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych warsztatów - Liczba zorganizowanych szkoleń - Liczba zorganizowanych kursów - Liczba zorganizowanych zajęć rekreacyjno-ruchowych - Liczba zorganizowanych kursów - Liczba zorganizowanych szkoleń - Utworzenie świetlic środowiskowych - Organizowanie warsztatów - Powierzchnia zagospodarowanego terenu - Liczba zakupionych urządzeń
---------------------------	---

	rekreacyjnych - Liczba zakupionego sprzętu - Powierzchnia zagospodarowanego terenu - Liczba działań społeczno-kulturalnych
Wskaźniki rezultatu	- Liczba członków UTW - Liczba osób korzystająca z kursów i szkoleń - Zmniejszenie bezrobocia - Liczba dzieci korzystająca ze świetlic środowiskowych - Liczba dzieci korzystająca z placu zabaw - Liczba dzieci korzystająca z parku linowego - Liczba osób korzystająca z urządzeń siłowni zewnętrznej - Liczba uczestników spotkań społeczno-kulturalnych

Źródło: opracowanie własne

Monitorowanie skutków realizacji programu rewitalizacji będzie się odbywało poprzez cykliczną, prowadzoną co dwa lata analizę poziomu wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszarów zdegradowanych.

Pomiar wskaźników będzie odbywał się na dwóch poziomach:

→ pomiar wartości wskaźników na terenie rewitalizacji, w celu sprawdzenia jak prowadzone działania wpłynęły na dany obszar;

→ pomiar wartości wskaźników na terenie całej gminy – wpływ działań rewitalizacyjnych będzie odczuwalny na terenie całej gminy stąd pojawia się konieczność przeprowadzenia analizy zjawisk kryzysowych na większym obszarze.

Bieżące monitorowanie poziomu wdrażania programu rewitalizacji będzie uwzględniało aktualny stan realizacji przedsięwzięć podstawowych i pozostałych przyjętych w programie. Monitorowanie realizacji przedsięwzięć będzie polegało na sporządzaniu rocznych sprawozdań, które swym zakresem będą obejmować zagadnienia dotyczące:

- stopnia przygotowania projektu do realizacji (m.in. posiadanej dokumentacji, przygotowania terenu),
- w przypadku już rozpoczętych działań – ocenę prowadzonych prac (czy są opóźnienia, co zostało już wykonane, jakie prace zostaną podjęte w dalszej kolejności),
- analizę poniesionych kosztów finansowych – wielkość środków przeznaczonych na dany projekt, stopień ich wykorzystania, określenie źródeł finansowania, prognozę dalszych kosztów, które trzeba ponieść na rzecz danego projektu.

Dzięki regularnemu przeprowadzaniu monitorowania i oceny wykonanych zadań rewitalizacyjnych będzie możliwa aktualizacja programu rewitalizacji i dostosowanie go do bieżących potrzeb oraz, w uzasadnionych przypadkach, nanoszenie zmian uchwałą Rady Gminy Kraszewice.

11. Mechanizmy zapewnienie komplementarności

Planowane w programie rewitalizacji działania mają być komplementarne, a więc muszą uzupełniać się pod względem przestrzennym, przedmiotowym, proceduralno – instytucjonalnym i okresowym oraz pod względem źródeł finansowania. Tak podjęte działania pozwolą na kompleksowe wykonanie założeń programu i osiągnięcie maksymalnych efektów.

11.1. Komplementarność przestrzenna

Działania rewitalizacyjne oparte na projektach edukacyjnych, szkoleniowych i informacyjnych będą dostępne dla wszystkich mieszkańców gminy Kraszewice, dlatego zasięgiem ich oddziaływania objęty będzie cały obszar gminy. Efekty realizacji tych projektów będą więc widoczne nie tylko na terenach zdegradowanych, ale także w innych miejscowościach leżących w granicach administracyjnych gminy Kraszewice.

11.2. Komplementarność problemowa

Projekty zamieszczone w niniejszym programie rewitalizacji dopełniają się tematycznie, w celu dążenia do kompleksowej realizacji celów i kierunków wyznaczonych w rozdziale 5: *Wizja i cele programu rewitalizacji Gminy Kraszewice*. Realizowane projekty zostały tak skonstruowane, aby zasięg ich oddziaływania rozprzestrzenił się nie tylko na obszary rewitalizacyjne, ale również na całą gminę, we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej.

Działania podejmowane w ramach projektów są skoncentrowane na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. Pożądany stan, do jakiego mają doprowadzić gminę Kraszewice przeprowadzone działania rewitalizacyjne zostanie oceniony na podstawie wskaźników osiągnięcia celu rewitalizacji.

Tabela 11: Powiązania projektów podstawowych z wyznaczonymi kierunkami działań rewitalizacyjnych

Kierunki działania/projekty podstawowe	1.1 Stworzenie możliwości edukacyjno-rozwojowych	1.2. Stwarzanie warunków służących integracji	2.1 Zagospodarowanie przestrzeni obszarów rewitalizacyjnych	2.2. Zapewnienie warunków służących rekreacji
Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku				
Aktywizacja osób zagrożonych społecznie				
Tworzenie świetlic środowiskowych				
Rekreacja dla najmłodszych				
Zagospodarowanie terenów pod rekreację i sport				

Źródło: opracowanie własne

11.3. Komplementarność proceduralno- instytucjonalna

Procedura tworzenia i realizacji założeń programu rewitalizacji jest taka sama jak w przypadku innych dokumentów gminnych. Model zarządzania strategicznego gminy Kraszewice jest zgodny z podstawowymi zasadami planowania strategicznego, który w literaturze jest przedstawiany jako cykl: analiza (diagnoza), planowanie, wdrażanie, ocena, korekta i aktualizacja planów. Zgodnie z powyższym dla każdego dokumentu opracowanego dla gminy Kraszewice, w tym niniejszego programu rewitalizacji, sporządzono diagnozę stanu gminy, która pozwala na określenie problemów występujących na terytorium jednostki oraz stanowi punkt wyjścia do tworzenia założeń programowych. Na etapie planowania prowadzona jest współpraca różnych podmiotów: pracowników Urzędu Gminy, instytucji publicznych i prywatnych, mieszkańców i innych. Podczas warsztatów, konsultacji specjalnie powołany zespół ds. opracowania dokumentu strategicznego (dalej nazywany Zespołem) przedstawia dotychczasowe ustalenia, proponowane działania oraz prowadzi dyskusje. Zebrane uwagi są następnie uwzględniane w projekcie dokumentu.

Po opracowaniu i uchwaleniu programu strategicznego następuje procedura jego wdrażania, realizacji, monitorowania i ewaluacji, która spoczywa gestii Wójta Gminy Kraszewice wspieranego przez powołany wcześniej zespół (szerszy opis systemu wdrażania i monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji w rozdz. 9 i 10).

Dzięki wiedzy pracowników Urzędu Gminy na temat wprowadzanych w gminie programów i uchwał oraz sposobów i zakresu ich realizacji, możliwe będzie takie dobieranie projektów, aby spełniały one wszystkie wymagania prawne oraz uzupełniały się pod względem tematycznym, przestrzennym i czasowym.

Komplementarność instytucjonalna Lokalnego Programu Rewitalizacji jest zachowana poprzez współpracę powołanego Zespołu Roboczego z przedstawicielami instytucji zainteresowanych działaniami rewitalizacyjnymi: GOPS, instytucjami kulturalnymi i ochrony środowiska, podmiotami gospodarczymi, szkołami, itp. Jednak instytucją nadrzędną podejmującą ostateczne decyzje dotyczące działań rewitalizacyjnych jest Urząd Gminy Kraszewice.

11.4. Komplementarność międzyokresowa

Zaplanowane przedsięwzięcia zostaną rozbite w czasie i będą realizowane stopniowo, co pozwoli na wykorzystanie wniosków z przeprowadzonych ewaluacji i wprowadzenie

ewentualnych zmian w procesie wdrażania i realizacji projektów.

11.5. Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania polega na pozyskiwaniu funduszy z różnych źródeł w taki sposób, aby nie dopuścić do podwójnego finansowania projektów.

Projekty zamieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Kraszewice będą finansowane z następujących źródeł:

- Budżet Gminy Kraszewice,
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS),
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ (WRPO 2014+),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW),

Wysokość dofinansowania projektów uzależniona będzie od zapisów regulaminu konkursu, z którego gmina będzie miała możliwość pozyskania środków. Maksymalne dofinansowanie projektów może wynosić:

- Z EFS – do 85% wartości projektu,
- Z WRPO 2014+ - do 85% wartości projektu,
- Z PROW – do 63,63% wartości projektów.

Dokładne ramy finansowania projektów programu rewitalizacji zostały omówione w 8. rozdziale: *Indykatywne ramy finansowe*.

12. Powiązania programu rewitalizacji z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kraszewice na lata 2016-2023 wykazuje silne powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomach lokalnym i regionalnym.

Niniejszy program rewitalizacji tworzy płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i

samorządu.

12.1. Poziom regionalny

Część aspektów problematycznych wymienionych *Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku „Wielkopolska 2020”* pokrywa się bezpośrednio z projektami zamieszczonymi w niniejszym programie rewitalizacji.

Tabela 12: Powiązania działań projektów z dokumentami regionalnymi

Projekt	Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku „Wielkopolska 2020”
<p>PROJEKT PODSTAWOWY NR 1 - Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku</p>	<p>Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzmocnienie kapitału ludzkiego i rozwój edukacji, <p>Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania na rzecz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego poprzez szeroko rozumianą integrację społeczną, - Wykorzystywanie modelowych rozwiązań w zakresie aktywnej integracji i gospodarki społecznej, - Budowa potencjału instytucjonalnego na rzecz zapobiegania i łagodzenia skutków wykluczeń.
<p>PROJEKT PODSTAWOWY NR 2 - Aktywizacja osób zagrożonych społecznie</p>	<p>Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzmocnienie kapitału ludzkiego i rozwój edukacji, - Zwiększenie możliwości zatrudnienia przez zwiększenie mobilności zawodowej.

	<p>Cel operacyjny 8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Efektywna aktywizacja zawodowa osób niepracujących i poszukujących pracy. <p>Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania na rzecz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego poprzez szeroko rozumianą integrację społeczną, - Wykorzystywanie modelowych rozwiązań w zakresie aktywnej integracji i gospodarki społecznej, - Budowa potencjału instytucjonalnego na rzecz zapobiegania i łagodzenia skutków wykluczeń.
<p>PROJEKT PODSTAWOWY NR 3 - Tworzenie świetlic środowiskowych</p>	<p>Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzmocnienie kapitału ludzkiego i rozwój edukacji, - Rozwój zainteresowań dzieci i młodzieży oraz zapewnienie aktualnej, atrakcyjnej oferty edukacyjnej.
<p>ROJEKT PODSTAWOWY NR 4 – Rekreacja dla najmłodszych</p>	<p>Cel operacyjny 6.13. Rozwój biznesu i usług zdrowotnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wykorzystanie naturalnych warunków środowiska dla zdrowia, rekreacji i wypoczynku. <p>Cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje poprawiające stan infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, bez barier dla osób

	<p>niepełnosprawnych i starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odbudowa i utrzymanie materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu.
<p>PROJEKT PODSTAWOWY NR 5 - Zagospodarowanie terenów pod rekreację i sport</p>	<p>Cel operacyjny 6.13 Rozwój biznesu i usług zdrowotnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozbudowa infrastruktury dla promocji zdrowego stylu życia. <p>Cel operacyjny 8.4 Promocja zdrowego stylu życia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie infrastruktury dla podtrzymania aktywności fizycznej i psychospołecznej, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych. <p>Cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje poprawiające stan infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, bez barier dla osób niepełnosprawnych i starszych, - Inwestycje w przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie kultury sportu i rekreacji.
<p>PROJEKT UZPEŁNIAJĄCY NR 1 - Budowa ścieżek pieszo-rowerowych</p>	<p>Cel operacyjny 8.4 Promocja zdrowego stylu życia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie infrastruktury dla podtrzymania aktywności fizycznej i psychospołecznej, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych.

<p>PROJEKT UZPELNIAJĄCY NR 2 - Budowa strefy technicznej</p>	<p>Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernizacja podstawowej sieci drogowej, budowa nowych odcinków tworzących i organizujących system oraz scalających i wiążących go z systemami zewnętrznymi, - Wzmocnienie lokalnej sieci dróg, szczególnie na obszarach o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego, - Poprawa bezpieczeństwa na drogach poprzez przebudowę miejsc niebezpiecznych oraz wsparcie podmiotów działających w strefie ratownictwa drogowego. <p>Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowa, rozbudowa oraz modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, - Wyposażanie terenów o zabudowie rozproszonej w indywidualne, ekologiczne systemy oczyszczania ścieków, - Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich. <p>Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, - Zapewnienie efektywnej infrastruktury transportowej i poprawa transportu zbiorowego.

Źródło: opracowanie własne

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Działania w kierunku osiągnięcia celów horyzontalnych wyznaczonych przez *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego* są realizowane również w ramach niniejszego programu rewitalizacji. Projekty realizowane w ramach niniejszego programu rewitalizacji skupiają się głównie na polepszeniu warunków rekreacyjno-sportowych (projekty podstawowe 4 i 5) oraz nastawione są na zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych (projekty podstawowe 1, 2 i 3).

12.2. Poziom lokalny

Lokalna Strategia Rozwoju Powiatu Ostrzeszowskiego

Projekty realizowane w ramach niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji pokrywają się z celami Lokalnej Strategii Rozwoju Powiatu Ostrzeszowskiego. Do celów ogólnych dokumentu należą

- 1) Podniesienie jakości życia przy wykorzystaniu specyfiki obszaru oraz
- 2) Podniesienie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców.

W ramach realizacji tego pierwszego wyszczególnia się cel szczegółowy nr 1: stworzenie warunków do rozwoju sportu i rekreacji oraz cel szczegółowy nr 2: poprawa stanu infrastruktury społecznej, które są realizowane przez projekty podstawowe nr 4 i 5 programu rewitalizacji.

W ramach realizacji drugiego celu ogólnego *Lokalnej Strategii Rozwoju* realizowane będą projekty podstawowe nr 1 i 2.

Strategia Rozwoju Gminy Kraszewice na lata 2016-2022

Celami strategicznymi gminy Kraszewice realizowanymi przez niniejszy program rewitalizacji są:

1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców względem infrastruktury technicznej i ochrony

środowiska, w ramach którego planowane są działania mające na celu m.in. modernizację i rozbudowanie sieci wodociągowej, modernizację oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej, zwiększenie kwoty dotacji na przydomowe oczyszczalnie ścieków na przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz rozbudowa i zmodernizowanie sieci drogowej oraz infrastruktury około drogowej. Większa część tych działań realizowana jest przez projekt uzupełniający nr 2 niniejszego programu rewitalizacji.

2. Poprawa warunków życia mieszkańców, w ramach którego działania opierają się m.in. na rozwinięciu ofert zajęć świetlic wiejskich, rozwoju bazy lokalnej instytucji kultury i edukacji oraz świetlic wiejskich, rozwój bazy sportowej oraz rekreacyjnej (poprzez budowę/modernizację placów zabaw, zewnętrznych siłowni, miejsc integracji), rozszerzenie oferty zajęć sportowych, kulturalnych i oświatowych dostosowanych do różnych grup wiekowych mieszkańców gmin, zaspokajających ich potrzebę zagospodarowania wolnego czasu, rozwinięcie więzi społecznych mieszkańców. Realizacja tych celów jest w większości realizowana przez wszystkie projekty podstawowe niniejszego programu rewitalizacji dla gminy Kraszewice

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kraszewice

Cele wyznaczone w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kraszewice związane z rozbudową i modernizacją infrastruktury technicznej (m.in. sieci kanalizacyjno-wodociągowej) i ochrony środowiska spójne są z celem projektu uzupełniającego nr 2.

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych na obszarze gminy Kraszewice

Niniejszy program rewitalizacji realizuje cele strategiczne nr 2: pomoc na rzecz rodzin i osób dotkniętych problemem bezrobocia oraz cel stateczny nr 6: edukacja publiczne (działanie: zagospodarowanie czasu dla dzieci i młodzieży) poprzez realizację projektów podstawowych nr 2i 3.

13. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy jest koncepcją odnowy i rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego wyznaczonych obszarów na terenie gminy.

Zgodnie z art. 48 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, organ opracowujący projekt dokumentu może, po uzgodnieniu z właściwymi organami odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko może dotyczyć wyłącznie projektów dokumentów stanowiących niewielkie modyfikacje w ustaleniach przyjętych już dokumentów lub projektów dotyczących obszarów w granicach jednej gminy.

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przy odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wzięto pod uwagę następujące uwarunkowania:

1) charakter działań przewidzianych w Programie:

a) stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć.

b) przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności

w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska:

- Jednym z najważniejszych programów międzynarodowych dotyczących zrównoważonego rozwoju ludzkości i ochrony zasobów środowiska naturalnego jest Globalny Program Działań Szczytu Ziemi – Agenda 21. Najważniejsze założenia i cele Agendy 21 pokrywają się z celami, a także etapem wdrażania i proinwestycyjnym założeniami ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji to m.in.:

- ochrona i wspomaganie człowieka ,

- zrównoważony rozwój osiedli ludzkich,

- ochrona atmosfery (przeciwdziałanie efektowi cieplarnianemu, zanikaniu warstwy ozonowej, kwaśnym deszczom),
 - bezpieczne wykorzystanie toksycznych substancji chemicznych,
 - bezpieczne gospodarowanie odpadami stałymi i ściekowymi, niebezpiecznymi i radioaktywnymi,
 - zachowanie różnorodności biologicznej,
 - edukacja ekologiczna.
- Wspólnotowa polityka ochrony środowiska – Podstawowym dokumentem w zakresie ochrony środowiska ustanowionym przez Unię Europejską jest VII Program Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety”.

Do głównych priorytetów w okresie funkcjonowania programu zaliczono zagadnienia:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu,
- zabezpieczenie inwestycji ekologicznych i wspieranie zrównoważonych miast,
- lepsze uwzględnianie w działaniach bardziej spójnej polityki środowiskowej i efektywne podejmowanie wyzwań międzynarodowych, dotyczących środowiska i klimatu.

Zapisy te są wynikiem potrzeby stworzenia jednolitej procedury administracyjnej, stosowanej przy planowaniu projektów gospodarczych w celu kontroli ich skutków dla ludzi, zwierząt i środowiska.

2) rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko:

- a) prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań.

Realizacja projektów zaplanowanych w LPR będzie polegała na wykonaniu szeregu zadań, które będą ingerować w środowisko naturalne szczególnie na etapie ich realizacji powodując jedynie przejściowe uciążliwości (np. utrudnienia na remontowanych odcinkach dróg powiatowych i gminnych, emisja hałasu, wzrost zapylenia powietrza). Oddziaływania na klimat akustyczny, jakość powietrza, wody oraz gleby będą występowały w czasie realizacji zamierzeń, lecz będą miały ograniczony zasięg terytorialny i czasowy oraz ustąpią z chwilą zakończenia realizacji zadań. Na etapie eksploatacji zrealizowanych inwestycji nie należy oczekiwać braku ingerencji w środowisko, a wręcz jego poprawy w stosunku do stanu obecnego.

b) prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych:

Nie przewiduje się prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań skumulowanych.

Transgraniczne oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć ujętych w LPR nie jest możliwe, tak ze względu na wielkość oddziaływania na środowisko (powietrze, hałas).

c) prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska na etapie eksploatacji wystąpienie ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia środowiska nie wystąpi (znacznej poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców, nowe drogi przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa, poprawi się ich przepustowość).

3) Cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko:

a) obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

b) formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym

Realizacja projektów w ramach „Lokalnego Programu Rewitalizacji” nie wpłynie negatywnie na zachowanie powiązań przyrodniczych, w tym na spójność sieci Natura 2000.

Przedsięwzięcia realizowane będą poza granicami wielkopowierzchniowych form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w tym poza obszarami Natura 2000.

W wyniku analizy i zgodnie z powyższym oraz powołując się na art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

stwierdzono, że przedmiotowy projekt zmian poprzez charakter działań, rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko nie będzie znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym nie jest konieczne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla zmiany „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kraszewice”.

14. Spis tabel, rysunków i wykresów

Tabela 1. Bezrobocie w układzie administracyjnym- powiat ostrzeszowski	14
Tabela 2: Wskaźniki dla sfery społecznej	23
Tabela 3: Wskaźniki dla sfery gospodarczej	24
Tabela 4: Wskaźniki dla sfery środowiskowej	25
Tabela 5: Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej	26
Tabela 6: Wskaźniki dla sfery technicznej	27
Tabela 7: Liczba negatywnych wskaźników	28
Tabela 8: Cele programu rewitalizacji	29
Tabela 9: Indykatywne ramy finansowe	38
Tabela 10: Wskaźniki produktu i rezultatu	41
Tabela 11: Powiązania projektów podstawowych z wyznaczonymi kierunkami działań rewitalizacyjnych	44
Tabela 12: Powiązania działań projektów z dokumentami regionalnymi	47
Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Kraszewice	5
Rysunek 2. Gmina Kraszewice	6
Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kraszewice w latach 2009-2015	7
Wykres 2. Struktura ludności Gminy Kraszewice- podział na funkcjonalne grupy wieku (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) w 2009 roku	8
Wykres 3. Struktura ludności Gminy Kraszewice- podział na funkcjonalne grupy wieku (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) w 2015 roku	8
Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Kraszewice w latach 2009-2015	9
Wykres 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców Gminy Kraszewice w latach 2009-2015	10
Wykres 6. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach gminy Kraszewice w latach 2009- 2015	12
Wykres 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	14
Wykres 8. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w latach 2009-2015 dla gminy Kraszewice, powiatu ostrzeszowskiego i województwa wielkopolskiego i Polski	17
Wykres 9. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności gminy Kraszewice,	

powiatu ostrzeszowskiego i województwa wielkopolskiego.....	18
---	----